

Säfte UtvecklingsModell

Redovisning

Säfteundersökningen 2005 med Becks Ungdomsskalor och ANT

Bakgrund

Våren 2003 och våren 2004 genomfördes i Säfte en undersökning av elevernas psykiska hälsa som ett led i skolans kvalitetssäkringsarbete. Undersökningen omfattade årligen 1800-2000 elever från åk 3 i grundskolan till och med åk 3 på gymnasieskolan. Den skilde sig från andra i så motto att eleverna själva besvarade frågor hur de mådde, tyckte, tänkte och kände och det var alltså inte andra vuxna som gjorde dessa bedömningar. Deltagandet var frivilligt och anonymt och svaren bearbetades av Säfte UtvecklingsModell. Eleverna tog ställning till 100 påståenden i kategorierna Ångest, Depression, Ilska, Normbrytande beteende och Självbild.

I samarbete med "Allas ansvar" ställdes ett 40-tal frågor om familjebakgrund, alkohol-, narkotika- och tobaksvanor till eleverna i årskurserna 7, 9 och Gy 2. Resultaten från dessa undersökningar har redovisats för beställaren och kan även läsas i sin helhet på www.safteutvecklingsmodell.se under rubriken Undersökningar där man klickar på Beck 2003 och Beck 2004.

Undersökningen 2005

Årets undersökning har beställts av Barn- och utbildningsnämnden som ett led i skolans kvalitetssäkringsarbete. Även i år besvarar elever i årskurserna 7, 9 och 2 på gymnasieskolan frågor om alkohol, narkotika och tobaksvanor. Även några frågor om TV-tittande, föreningsengagemang och motionsaktiviteter finns med i år. Undersökningen gjordes under en 14-dagarsperiod i maj 2005. Undersökningsledare var leg psykolog Bengt Holmgren, Säfte UtvecklingsModell. Ca 1870 elever deltog. Deltagandet var frivilligt och anonymt. Bortfallet var 5 procent på grundskolan vilket är ett fantastiskt fint resultat. I gymnasieskolan var bortfallet 15 procent. Bortfallet beror främst på att gymnasieskolans elever i många fall inte fanns på skolan under undersökningsperioden beroende på praktikundervisning förlagd utanför skolan.

I föreliggande studie har en gräns dragits mellan *Aldrig/Ibland* och *Ofta/Alltid* där *Aldrig/Ibland* bedömts som liggande inom normaliteten medan *Ofta/Alltid* speglar olika stadier av avvikelse. För Självbildsskalan gäller motsatt förhållande.

Resonemanget med gränsdragningen kan illustreras med svaren på påståendet "*Jag har ont i magen*". Där svarar 55 procent *Aldrig*, 38 procent *Ibland* medan *Ofta* får 6 procent och resterande 1 procent svarar *Alltid*. Att aldrig eller ibland ha ont i magen kan betraktas som normalt medan att ofta eller alltid ha ont i magen är en form av avvikelse. Här blir alltså avvikelsen 7 procent.

Beräkningar

Jag har räknat fram en medelpoäng för varje årskurs på varje skala. Den årskurs som får lägst poäng på Ångest, Depression, Ilska och Normbrytande beteende är således den årskurs som är mest harmonisk och verkar må bäst. Den årskurs som får högst poäng på Självbildsskalan har den bästa självbilden. Jag har dessutom räknat fram hur de enskilda svaren fördelat sig på varje årskurs. På gymnasiet har jag följt utvecklingen av de elever som började gymnasiet läsåret 2002/2003 och undersökt förändringar tills de tog studenten 2005. Där har eleverna på studieförberedande program kunnat jämföras med eleverna på yrkesförberedande.

Särskild uppmärksamhet har i år ägnats åt de elever som ibland/ofta/alltid säger sig vara mobbade och de har jämförts med de elever som aldrig är mobbade. Vidare har de elever som skolkar belysts i olika avseenden. Speciellt har även studerats de flickor som aldrig tycker om sin kropp. Mycket intressanta resultat har dessa specialstudier gett.

Resultat Becks Ungdomsskalor 2005

Nedan redovisas utveckling från 2003 till 2005 med 2003 års siffror först.

Ångest

	2003	2004	2005
3	0,59	0,56	0,58
4	0,49	0,50	0,41
5	0,47	0,49	0,49
6	0,44	0,45	0,45
7	0,48	0,44	0,45
8	0,46	0,47	0,42
9	0,55	0,55	0,50
Gy 1	0,46	0,45	0,49
Gy 2	0,56	0,45	0,53
Gy 3	0,60	0,57	0,47

Depression

	2003	2004	2005
3	0,56	0,53	0,55
4	0,47	0,50	0,40
5	0,50	0,46	0,49
6	0,40	0,51	0,48
7	0,50	0,46	0,51
8	0,55	0,50	0,46
9	0,63	0,61	0,53
Gy 1	0,47	0,54	0,53
Gy 2	0,60	0,53	0,53
Gy 3	0,65	0,62	0,48

Ilska

	2003	2004	2005
3	0,55	0,52	0,55
4	0,31	0,51	0,41
5	0,49	0,50	0,51
6	0,45	0,48	0,51
7	0,47	0,37	0,44
8	0,50	0,44	0,39
9	0,56	0,58	0,45
Gy 1	0,40	0,47	0,48
Gy 2	0,45	0,41	0,44
Gy 3	0,52	0,44	0,34

Normbrytande beteende

	2003	2004	2005
3	0,20	0,19	0,21
4	0,19	0,21	0,15
5	0,23	0,21	0,21
6	0,25	0,28	0,24
7	0,29	0,24	0,28
8	0,33	0,30	0,26
9	0,32	0,40	0,31
Gy 1	0,28	0,32	0,31
Gy 2	0,28	0,29	0,28
Gy 3	0,31	0,25	0,24

Självbild

	2003	2004	2005
3	1,90	1,94	1,96
4	2,00	2,07	2,07
5	2,00	2,01	2,01
6	2,00	1,94	1,98
7	1,90	1,85	1,88
8	1,90	1,85	1,93
9	1,90	1,94	1,93
Gy 1	2,00	2,04	1,98
Gy 2	2,00	1,98	1,94
Gy 3	2,00	2,00	1,99

I

Utveckling under tre år på gymnasiet

Vi har nu under tre år låtit alla elever i 10 årskurser – från årskurs 3 i grundskolan till och med årskurs 3 i gymnasieskolan anonymt ta ställning till 100 påståenden i Becks Ungdomsskalor.

Vi har således kunnat följa en årskurs elever från första året i gymnasieskolan och tills de slutade årskurs 3. I fortsättningen används följande skala för att beskriva förekomst: Sällsynt < 2 procent, Mycket ovanligt 2-5 procent, Ovanligt 6-14 procent och Vanligt 14-34 procent, Mycket vanligt > 34 procent. Mätningarna har varje år gjorts i april/maj och omfattat alla elever som befunnit sig på skolan under en period av två veckor.

Vid det första mättillfället år 2003 var årskurs 1 den årskurs på gymnasiet som mådde bäst. De verkade lojt tillbakalutade i förvisningen om att de klarat grundskolan och bekymrade sig ännu inte för livet efter gymnasieskolan. En överväldigande majoritet, 97 procent var aldrig eller sällan oroliga för att någon skulle vara dum mot dem i skolan och endast 1 procent kände sig oroliga när de var i skolan. Det var betydligt fler som oroade sig ”för allt möjligt” men andelen höll sig tämligen konstant genom åren och ligger inom nedre delen av intervallet ”Ovanligt”. Det är proportionellt ingen skillnad mellan könen. Förklaringen till denna skillnad mellan oro för allt möjligt och oro i skolan kan troligen sökas i familjesituationer och fritidsförhållanden som inte tillåts inverka på skolsituationen i särskilt stor utsträckning. Skolan blir en fristad med ett betydande mått av trygghet och stabilitet.

När det gäller skillnader mellan elever på studieinriktade program (S-elever) och elever på yrkesinriktade program (Y-elever) så hade S-elever högre medelvärden på 12 av 20 påståenden på ångestskalan medan Y-eleverna hade högre på 5 påståenden i årskurs 1. När eleverna slutade årskurs 3 så hade förhållandena ändrats något så att S-eleverna har högre värden på 18 påståenden och Y-eleverna inte på något. Den totala ångestnivån stiger hos S-eleverna men får betecknas som oförändrad hos Y-eleverna. Det är inget speciellt påstående som svarar för ökningen utan det är en generell ökning av ångestnivån på en majoritet av påståendena. För Y-eleverna är det marginella förändringar och 2/3 av påståendena har samma värden 2005 som 2003.

På depressionsskalan finns samma skillnader mellan S- och Y-elever 2003 som på ångestskalan. Även här förstärks intrycket av att känslorna av nedstämdhet ökar hos S-eleverna under gymnasieåren medan den är oförändrad hos Y-eleverna.

Ilska, normbrytande beteende och självbild förändras inte i sådan omfattning att man kan tala om förändringar över tid eller mellan grupperna.

Så mycket som 17 procent av eleverna oroar sig ofta/alltid för hur de ska klara sitt skolarbete. Oron ökar inte under gymnasietiden men är klart högre bland elever på studieinriktade program där var fjärde elev känner denna oro mot var nionde på yrkesinriktade program.

I årskurs 1 oroade sig drygt var tionde elev på yrkesinriktade program för hur det skulle gå för dem i framtiden men denna siffra halverades till årskurs 3 i maj. För eleverna på studieinriktade program var förhållandet det motsatta och oron ökade från 17 procent i årskurs 1 till 22 procent i årskurs 3. Noterbart är också, att oron i båda programmen minskade i årskurs 2. Även om eleverna oroar sig för hur det ska gå i framtiden så är det mycket ovanligt att man upplever att framtiden känns hopplös.

Att tycka sig ofta eller alltid ha ett dåligt liv är mycket ovanligt men omfattar ändå 4 procent av eleverna och ännu fler känner sig misslyckade. Förhållandena i studieinriktade program är oförändrade genom åren medan den kraftigt ökar bland yrkesinriktade elever från 1 procent i årskurs 1 till 7 procent i årskurs 3. Var fjärde elev tycker ofta eller alltid illa om sig själv.

Svårigheter med att komma igång med saker minskar för yrkesinriktade elever men ökar för studieinriktade elever. I årskurs 1 är det var femte elev som ofta eller alltid upplever sig ha svårt att komma igång med saker men i årskurs 3 är det nästan hälften av eleverna på studieinriktade program som uppger att de har sådana svårigheter, medan bara var sjunde elev på de yrkesinriktade programmen upplever sig ha problem med att komma igång. .

Påståendet ”det känns som om ingen tycker om mig” får inga ofta/alltid – svar från elever på studieinriktade program medan var tjugofemte elev på yrkesinriktade program upplever detta. Lika många elever känner sig ensamma.

Bland yrkesinriktade elever är det mycket ovanligt att man känner sig dum medan den känslan ökar bland de studieinriktade eleverna från 2 procent i årskurs 1 till nästan 8 procent när man slutar gymnasieskolan.

Ett nyckelpåstående i skattningsschemat är ”det känns som det skulle vara bättre om jag inte fanns”. I årskurs 1 var det var det 4 procent av eleverna på Y-program som svarade ofta/alltid på det påståendet men ingen på S-program. Andelen har ökat i årskurs 3 och nu är det 6, 5procent av eleverna som besvarar påståendet med ofta/alltid och det är ungefär lika mellan studieinriktningarna.

Ilskan tycks vara mer vanlig bland Y-elever än bland S-elever. Det är sällsynt att S-elever känner sig orättvist behandlade eller att andra ställer till problem för dem medan detta är mycket vanligare men ändå mycket ovanligt bland Y-elever.

Det är sällsynt att elever svarar ofta/alltid på påståendet ”Andra mobbar mig”. Mobbning är inget mängdproblem och det är endast 1,6 procent som uppger sig vara ofta/alltid mobbade. Ingen elev uppger sig mobba andra ofta eller alltid.

Från årskurs 1 till årskurs 2 ökade frekvensen starka känslor som exempelvis ”Jag hatar andra”, ”Jag blir så arg att jag kan göra vad som helst” medan de sjunker radikalt ett år senare från att ha varit ovanliga till sällsynta. Även bråket med vuxna ökar i årskurs 2 och minskar när eleverna blivit ett år äldre och detsamma gäller att säga fula ord till vuxna.

Att ofta/alltid göra brottsliga saker är sällsynt bland gymnasieeleverna i Säffle.

På självbildssidan sker nästan inga förändringar under gymnasietiden. På påståendena ”Jag tycker att jag är lika bra som andra” och ”Jag känner mig stolt över vad jag gör” sjunker andelen elever på Y-program som svarat ofta/alltid och på påståendet ”jag kan klara av saker själv” sjunker andelen elever på S-program som svarat ofta/alltid.

Att aldrig eller endast ibland tycka om sin kropp är vanligare bland flickor än bland pojkar och gäller 40 procent av eleverna i årskurs 3. Under gymnasietiden ökar antalet både pojkar och flickor som är missnöjda med sin kropp.

Det är ovanligt att eleverna inte gör sitt bästa men det är endast hälften av eleverna som ofta/alltid känner sig duktiga.

Tre fjärdedelar av alla elever tycker ofta/alltid bra om sig själva vilket lämnar en fjärdedel kvar som sällan eller aldrig gör detta.

Alla människor borde få vara glada att vara den man är och 76 procent av Y-eleverna och 91 procent av S-eleverna svarar att de ofta eller alltid är det. Här minskar andelen Y-elever medan andelen S-elever ökar.

Det förefaller även som att den elevgrupp som började på gymnasiet läsåret 2002/2003 hade något lägre poäng på såväl depressionsskalan som på ilskeskalan än de som började 2003/2004 och 2004/2005. Man skulle därför kunna ha en hypotes om att problemtyngden på gymnasieskolan ökat de två senaste åren. Den elevgrupp som börjar gymnasieskolan i höst har som niondeklassare lägre poäng på ångestskalet, depressionsskalan, och ilskeskalan och skulle således må psykiskt bättre än sina äldre gymnasiekamrater. Detta är en djärv slutsats men det vore intressant att veta om upplevelsen bland personalen bekräftar detta.

II Skolk

Ska skolk betraktas som en markör för en generell asocial karriär eller är skolk en sund protest mot en skola som misslyckas med att skapa en tillfredsställande skolmiljö för just denna grupp av barn?

Flera stora studier har gjorts i Sverige om skolkets utbredning och frekvens och några studier, främst i Stockholm under Knut Sundells ledning, har studerat skolkets samband med drogvänor och kriminalitet. Skiljer sig skolkarna i Stockholm från skolkarna i Säfte? Våra båda studier är inte helt jämförbara eftersom de inte har samma metodik men ger ändå intressanta jämförelsepunkter. Skolkningsfrekvenser har studerats av andra. Det vi har kunnat göra i den här studien är att granska den emotionella och sociala problematiken hos den grupp som skolkar och jämföra med den grupp som inte skolkar.

I vår undersökning har vi tagit fasta på Sundells uppmaning att betrakta skolk som ett tecken på en allvarlig problematik. På påståendet ”Jag skolkar från skolan” har vi därför valt att placera de som svarat aldrig i en särskild grupp och de som svarat ibland/ofta/alltid i en egen grupp för att kunna jämföra dem.

I jämförelsestudien har årskurs 3 på lågstadiet av olika skäl inte tagits med. På mellanstadiet och i årskurs 3 är det ovanligt att man uppger sig skolka. Av 621 elever på mellanstadiet är det drygt 3 procent som säger sig skolka ibland/ofta/alltid.

Skolkandet förefaller öka språngvis. Således ökar andelen som skolkar i årskurs 7 för att ligga kvar på den nivån i årskurs 8 och sedan öka i årskurs 9 så att det där är mer än var fjärde elev som skolkat. Under första året på gymnasiet är det ytterligare ett antal som börjar skolka och i årskurs 3 på gymnasieskolan har över hälften skolkat ibland eller oftare. Andelen som svarat ofta/alltid är tämligen oförändrad på 3 procent under högstadie- och gymnasieåren och det är ibland-alternativet som ökar.

För högstadiet och gymnasiet gäller, att på vart och ett av de 80 påståenden som mäter ångest, depression, ilska och normbrytande beteende har gruppen skolkare högre medelvärden, d.v.s. har mer ångest, mer depressiva känslor, mer ilska och mer normbrytande beteenden än gruppen som aldrig skolkar. För självbildsskalan gäller samma sak: skolkargrupperna har lägre självbild på alla 20 påståendena. Det förefaller också som om skillnaderna mellan grupperna minskar ju högre upp i skolsystemet man kommer. En tänkbar förklaring skulle kunna vara att skolkarna blir fler men skolkets innehåll ett annat. Man skolkar för att läsa på inför prov, umgås med pojkvän/flickvän eller tar sig en sovmorgon eller fri eftermiddag.

Skolkarnas familjeförhållanden skiljer sig en aning från icke-skolkarnas. Det är betydligt vanligare att icke-skolkare bor med båda föräldrarna. Hela 8 procent av skolkarna bor ensamma medan nästan ingen av icke-skolkarna har ett eget boende. Här kanske en del av förklaringen till skolket kan sökas – man har ingen förälder som väcker en på morgnarna eller ser till att man kommer i säng på kvällarna.

Skolkarna disponerar betydligt mycket mer pengar till fritid och nöjen än icke-skolkarna. Hälften av eleverna i skolkargruppen disponerar över 200 kr/vecka som kan användas till fritid och nöjen medan drygt var fjärde i jämförelsegruppen har så mycket till sitt förfogande.

Bruk av alkohol är klart mycket vanligare i skolkgruppen. Som *alkoholkonsument* räknas enligt CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, den som använt alkohol ”en gång om året eller mer sällan”. Lättöl räknas inte. Som *intensivkonsument* räknas enligt CAN den som dricker motsvarande minst 18 cl sprit eller en hel flaska vin eller 4 burkar starköl eller 6 burkar folköl vid samma tillfälle. I gruppen som aldrig skolkar är 45 procent alkoholkonsumenter medan 87 procent i skolkgruppen är alkoholkonsumenter. Även konsumtion av folköl och hembränt är vanligare i skolkgruppen.

När vi frågar grupperna hur många folköl man dricker vid varje tillfälle så uppger 58 procent av folkölskonsumenterna i skolkgruppen att man dricker 4 eller fler burkar varje gång. Motsvarande siffror för icke-skolkgruppen är 40 procent. Det är ingen tvekan om, att berusningssyftet är tydligare i skolkgruppen. Intensivkonsumtion av alkohol är också vanligare i skolkgruppen.

Ungefär hälften av eleverna i icke-skolkgruppen uppger att de blir bjudna på alkohol av sina föräldrar vilket kan jämföras med tre av fyra i skolkgruppen. Vi vet från tidigare års undersökningar att med ökad bjudningsfrekvens från föräldrarnas sida så ökar andelen alkoholkonsumenter bland barnen men även andelen intensivkonsumenter. En tänkbar förklaring till detta skulle kunna vara, att barn i högstadiålder behöver föräldrarnas norm- och gränssättande. När föräldrarna låter sina barn smaka ur sitt eget alkoholglass, så har man därmed sagt till barnen att ”nu är Du så stor att Du kan få dricka alkohol” och därmed på ett sätt öppnat dörren för alkoholkonsumtion. Om vi endast ser till att man ibland eller ofta blir bjuden på alkohol av sina föräldrar så gäller det drygt hälften av eleverna i skolkgruppen mot en knapp fjärdedel av barnen i icke-skolkgruppen.

En nyckelfråga i den undersökning som gjordes förra året var ”Tycker Du att någon i Din familj dricker för mycket alkohol”. På den frågan framkommer en klar skillnad mellan grupperna till skolkgruppens nackdel. Var åttonde elev i den gruppen anser att någon i familjen dricker för mycket.

Att sniffa är ovanligt i Säffle liksom att röka och att använda anabola steroider. Knappt 5 procent har prövat narkotika, de flesta tillhör skolkgruppen. Den grupp som skolkar vistas kanske oftare än jämförelsegruppen i miljöer där narkotika förekommer eller också sänder de ut andra signaler eftersom 35 procent av skolkgruppen har haft möjlighet att pröva narkotika mot 11 procent i jämförelsegruppen. För båda grupperna gäller, att var fjärde elev som haft möjlighet att pröva narkotika också har gjort det.

Att göra något tillsammans med sin mamma/pappa på sin fritid är inte lika vanligt i skolkgruppen som i jämförelsegruppen och det är klart ovanligare i skolkgruppen att föräldrarna känner till alla eller de flesta av sina barns kamrater. Dessa båda saker kan förstås ha samband med att man inte i lika stor utsträckning bor tillsammans med sina föräldrar.

Barnen i båda grupperna känner i ungefär lika stor utsträckning att föräldrarna ofta eller alltid intresserar sig för hur det går för dem i skolan.

Möjligheten att påverka sin egen situation är en viktig faktor för att minska sin känsla av utsatthet och hjälplöshet. Ungefär var fjärde elev i båda grupperna upplever att de aldrig eller endast ibland kan påverka sin situation i familjen. Barnen i skolkgruppen upplever sig i större utsträckning än icke-skolkarna ha påverkansmöjligheter bland sina kamrater, i skolan och i föreningslivet. Intressant är, att båda grupperna upplever sig ha större möjligheter att påverka sin situation i skolan än i föreningslivet. Hälften av eleverna i skolkgruppen anser sig ofta/alltid kunna påverka sin situation i föreningslivet medan drygt 60 procent anser sig kunna göra det i skolan. Om detta är en demokratifråga eller en reell bedömning av sin kompetens i prestationsområde vet vi inte.

Den tid man ser på TV, spelar dataspel, chattar eller surfar på internet skiljer sig inte mellan grupperna. En fjärdedel av eleverna tillbringar inte mer än i genomsnitt en timme/dag framför TV eller dator. Var tionde elev gör det mer än fyra timmar/dag. En överväldigande majoritet av eleverna i båda grupperna tränar i idrottsklubb eller motionsanläggning eller vardagsmotionerar minst 30 minuter/dag. Över hälften av eleverna är med i någon förening. Siffrorna är något högre för eleverna i icke-skolkgruppen men skillnaderna är inte så stora.

Vi har också frågat eleverna hur de mått psykiskt de senaste 14 dagarna. Var femte elev i skolkgruppen har svarat att de mått dåligt eller mycket dåligt jämfört med var nionde i icke-skolkgruppen.

Våra resultat bekräftar de som Knut Sundell rapporterat. Skolkarna är som grupp mer brottsbelastade och använder i större utsträckning alkohol. Var tredje säger sig ibland eller oftare göra brottsliga saker mot var sextonde i jämförelsegruppen.

Annan forskning har visat att skolk i skolan är den viktigaste förutsägande faktorn för senare kriminalitet, missbruk och bristande social anpassning. Skolket minskar förstås även möjligheterna för elever med inlärningsproblem att bli godkända i skolan och därmed löper man större risk att som vuxen hamna i arbetslöshet och bidragsberoende.

I den här studien visas tydligt att skolkarna har högre ångestnivå, mer nedstämdhet, mer ilska, mer normbrytande beteende och lägre självbild än icke-skolkarna. Skolan är en skyddsfaktor för elever i riskzonen. Att införa skolk i betyget för att minska skolket känns som ett utslag av politisk hjälplöshet när problemet är av emotionell och social karaktär. Men med den här kunskapen om skolkare blir redovisning av skolk i betyget en av de viktigaste sakerna för mig som arbetsgivare att beakta vid en nyanställning. För att minska skolket förefaller det vara en klart framkomligare väg att identifiera de här barnen tidigt i skolsystemet och ge dem och deras familjer stöd av skolans elevvårdspersonal och andra viktiga personer i skolan. En förstärkning av elevvårdspersonalen är nödvändig eftersom deras arbetstygnd ständigt ökar. Skolorna måste förstås utarbeta program mot skolk och omedelbart vid frånvaro kontakta elev och föräldrar. Då visar man dels att skolan är viktig och att man bryr sig om eleven och dennes undervisning och dessutom får alla inblandade möjlighet att tidigt ta tag i problemet.

III

Droganvändning i kommunen

ANT-undersökningen har i år kompletterats med frågor om motionsaktiviteter och föreningsengagemang. Vid förra årets undersökning fanns en hel del oklarheter beträffande hur eleverna skulle besvara frågorna men dessa verkar vi ha fått bukt med i årets undersökning.

Det är även i år så, att i de undersökta grupperna arbetar mellan 88-100 procent av papporna medan 0-4 procent är arbetslösa. Av mammorna arbetar ungefär 80 procent medan 2-5 procent betecknas som arbetslösa. Vid förra årets undersökning disponerade 28 procent av eleverna i årskurs 7 100 kr eller mer varje vecka till frid och nöjen. I år är det 37 procent. Motsvarande siffror för årskurs 9 och Gy 2 är 66 procent respektive 81 procent. Även i dessa årskurser är det en liten ökning från i fjol. Eleverna har alltså mycket pengar på sina nöjeskonton.

Andelen rökare har ökat. Vid fjolårets undersökning rökte 22 elever av 595 dagligen. I år är det 32 elever av 522 som röker dagligen. Ökningen är framför allt hos gymnasieeleverna där 11 procent är dagliga rökare. Priset på tobak anses vara den effektivaste metoden för att minska rökandet. Rökare är priskänsliga. Två tredjedelar av rökarna är flickor och det är också flickorna som främst står för ökningen av antalet rökare. Det verkar vara i åldrarna 12, 13, 14 och 16 år som man börjar röka.

Snusandet har minskat påtagligt i de undersökta åldrarna. Förra året uppgav 15 procent att de snusade dagligen medan det nu har sjunkit till 9 procent. Det är nästan en halvering och det är färre snusare både i årskurs 9 och Gy 2.

På frågan ”Brukar Du dricka folköl?” fick vi följande frekvenssiffror att jämföra: Nej svarade

	<u>2004</u>	<u>2005</u>
Åk 7	76 procent	78 procent
Åk 9	44 procent	49 procent
Gy 2	39 procent	48 procent

Detta är en klar ökning av antalet som inte dricker folköl.

På frågan ”Har Du druckit någon annan alkohol” svarar så här många procent ”Nej, jag dricker inte alkohol”.

	<u>2004</u>	<u>2005</u>
7	69 procent	71 procent
9	15 procent	20 procent
Gy 2	7 procent	10 procent

Även detta är uppmuntrande siffror och inger förhoppningar om fortsatta positiva förändringar.

Hembränd sprit tycks vara lätt att komma över för av de som uppger att de dricker alkohol har ungefär hälften av eleverna i årskurs 9 och Gy 2 druckit hembränt.

Intensivkonsumtion definieras ju som att man dricker motsvarande 18 cl sprit eller en helflaska vin eller fyra burkar starköl alternativt 6 burkar folköl vid ett och samma tillfälle. Även denna tycks ha minskat något.

	<u>2004</u>	<u>2005</u>
7	25 procent	23 procent
9	81 procent	75 procent
Gy 2	94 procent	86 procent

Alla dessa tre redovisade svar visar på en minskning av både antalet alkoholkonsumenter och antalet intensivkonsumenter.

Vid redovisning av förra årets undersökning uppmärksammades speciellt föräldrars bjudvanor. ”Händer det att Du blir bjuden på alkohol av Dina föräldrar?” ”Nej aldrig” svarar:

	<u>2004</u>	<u>2005</u>
7	57 procent	60 procent
9	30 procent	39 procent
Gy 2	27 procent	25 procent

Det är förstås för tidigt och för kort intervall mellan undersökningarna för att man ska våga dra några säkra slutsatser, men i det svåra upplysningsarbetet måste vi glädja oss åt resultat som samstämmigt pekar åt samma positiva håll.

Det är även i år 10 procent av eleverna som tycker att någon i familjen dricker för mycket alkohol men andelen vet ej har ökat med några procent.

Sniffarnas antal är oförändrat. Det är 17 elever som uppger att de sniffat någon gång. 23 elever (4,6 procent) har använt narkotika. I fjol var det 19 elever (3,2 procent). Andelen som haft möjlighet att prova narkotika ligger kvar på 20 procent.

Andelen elever som ofta eller alltid gör något tillsammans med föräldrarna på sin fritid minskar något i alla tre årskurserna. De här årskurserna tycker inte att föräldrarna intresserar sig för hur det går för i skolan i lika stor utsträckning som förra årets elever gjorde. Möjligheterna att påverka sin situation i familjen, bland kamraterna och i skolan är oförändrad.

Vi har i år frågat hur många timmar/vecka som eleverna ser på TV, spelar dataspel, chattar och surfar på nätet. Var fjärde elev tillbringar inte mer än högst en timme per dag i genomsnitt framför TV eller dator. 11 procent gör det mer än 28 timmar i veckan. I början av 70-talet frågade vi eleverna i Säffle hur många timmar man såg på TV/vecka och det var i genomsnitt 3 timmar/dag, om jag minns rätt. Jag är

personligen mycket förvånad över dessa låga frekvenssiffror som inte stämmer med vår schablonuppfattning.

En klar majoritet 68-75 procent av eleverna tränar regelbundet i idrottsklubb eller motionsanläggning. Ännu fler –83-90 procent - vardagsmotionerar minst 30 minuter varje dag. Föreningsdeltagandet minskar med stigande ålder. Således är 61 procent av eleverna i årskurs 7 med i någon förening mot 56 procent i årskurs 9 och 49 procent i årskurs 2 på gymnasiet.

Vi har även frågat eleverna hur de mått psykiskt de senaste 14 dagarna. Dåligt/mycket dåligt svarar 14 procent i årskurs 7, 17 procent i årskurs 9 och 21 procent i Gy 2.

IV

Mobbning i skolan – hur vanligt är det och vad är det?

I Sverige finns få nationella undersökningar om mobbningsprevalens och därför är osäkerheten stor om problemets omfattning och framför allt om dess konsekvenser för de utsatta barnens sociala och emotionella välbefinnande. Osäkerheten om hur många som mobbas är så stor att förekomstssiffror varierar mellan mindre än 2 procent upp till 15 procent. Det förefaller vara så, att variationerna hänger samman med undersökarens definition av mobbning och precisering av hur frekvent det definierade beteendet förekommer.

Skolminister Ibrahim Baylan har presenterat ett nytt lagförslag mot mobbning. På DN-debatt 12 maj 2005 skriver han bland annat: ”Om ett barn eller en elev visar dels att han eller hon har blivit utsatt för trakasserier eller annan kränkande behandling av ett annat barn eller en annan elev i samband att verksamheten genomförs, dels att någon ansvarig inom verksamheten fått veta att han eller hon känner sig utsatt, så är det huvudmannen som skall visa att det gjorts allt för att förhindra fortsatta trakasserier eller annan kränkande behandling.” Ett antal uppräknade myndigheter ska också kunna föra skadeståndstalan i domstol för ett barn eller en elev.

Tanken är mycket god men tyvärr oprecis. Enligt citatet ovan sägs dels att *barnet ska visa* att det utsatts för mobbning och längre ner säger ministern att åtgärder ska vidtas om någon ansvarig fått veta att *barnet känner* sig utsatt. Vad menar ministern? Ska barnet visa, ge bevis på, att det blivit utsatt för mobbning eller räcker det att barnet säger sig vara utsatt för mobbning?

I Becks Ungdomsskalor finns två påståenden som direkt nämner mobbning: *Andra mobbar mig* och *Jag mobbar andra*.

På påståendet *Andra mobbar mig* svarar 88 procent aldrig, 10 procent ibland, och knappt 2 procent ofta/alltid. Av 1870 tillfrågade elever är det 10 som svarar att de alltid är mobbade. Notera att ingen definition har getts av mobbning utan det är helt och hållet upp till varje enskild elev att avgöra vad som är mobbning och vad som ska läggas in i de olika frekvensbegreppen. Är det då någon statistiskt signifikant skillnad mellan grupperna? Är det någon skillnad i fråga om social och emotionell problemtynad mellan gruppen som aldrig är mobbad och gruppen som ibland är mobbad och gruppen som ofta/alltid är mobbad?

I analysen har aldrig-svar getts ett poäng, ibland-svar två och så vidare. Ju högre poäng en elev fått desto sämre mår hon/han. På självbildsskalan är förhållandet det motsatta och där innebär högre poäng mer positiv självbild. Statistiskt signifikanta skillnader finns endast på två påståenden mellan aldrig-gruppen och ofta/alltid-gruppen. Det är på påståendena *Det känns som om ingen tycker om mig* och *Jag tycker andra ställer till problem för mig*. Mellan aldrig-gruppen och ibland-gruppen finns inga signifikanta skillnader mellan hur man mår. Inte på något påstående på självbildsskalan finns det någon signifikant skillnad mellan gruppen som aldrig känner sig mobbad och gruppen som alltid känner sig mobbad. En

slutsats skulle då kunna vara att den grupp som ibland/ofta/alltid är mobbad av andra inte har en signifikant sänkt självbild jämfört med den grupp som aldrig är mobbad.. Detta gäller även om aldrig-gruppen ställs mot den mindre gruppen ofta/alltid.

I PsykologiFörlagets normtabeller finns cut-off gränser som anger om man tillhör de 10 procent som mår sämst beträffande ångest, depression, har mest ilska eller normbrytande beteende. Av de 42 elever som uppgett att de ofta/alltid är mobbade är det 18 som har en mycket förhöjd ångestnivå. Totalt är det ca 170 elever som når över cut-off gränsen. Över 100 av dessa tillhör den grupp som aldrig känner sig mobbade i skolan.

På depressionsskalan är det 27 elever i gruppen som ofta/alltid känner sig mobbade som når över cut-off gränsen men även på den här skalan gäller att ca 60 procent av dem som har en mycket förhöjd grad av depression kommer från gruppen som aldrig känner sig mobbade.

En slutsats blir då, att en klar majoritet av de elever som har en hög ångest- eller depressionsnivå tillhör den grupp av elever som aldrig känner sig mobbade. Mobbning är inte en förklaring till att var tionde elev mår psykiskt dåligt. Att alltid vara mobbad leder heller inte till att man automatiskt mår psykiskt dåligt. Den främsta orsaken till att barn mår psykiskt dåligt har således andra förklaringar. Skolverkets slutsats i attitydundersökningen 2000 att mobbning är den främsta orsaken till att barn mår dåligt saknar stöd i vår studie.

Årets undersökning bekräftar resultaten från tidigare års – andelen elever som är mobbade sjunker för varje nytt stadium. 20 procent av eleverna i årskurs tre på lågstadiet uppger att de ibland/ofta/alltid är mobbade medan motsvarande siffror för mellanstadiet är 15 procent och för högstadiet och gymnasiet sjunker siffrorna till 10 procent. Av de över 5600 elever som vi frågat under tre år är det 1,8 procent som svarat att de ofta/alltid är mobbade av andra.

Var ska gränsen för andelen mobbade dras? Ska vi även räkna in de som ibland mobbas? Är den mobbad som känner sig vara mobbad? Ska andra göras ansvariga för mina känslor? Om ett begrepp tillåts bli alltför diffust och därmed omfatta alltför luddiga gränser förlorar det sin spänst och mening och det problem som det avser att belysa blir svåråtkomligt för åtgärder.

Som tidigare nämnts finns endast ett par signifikanta samband mellan aldrig-gruppen och ofta/alltid-gruppen. Men det finns även intressanta tendenser i materialet. När man jämför medelvärden på alla frågorna på skalorna Ångest, Depression, Ilska och Normbrytande beteende så får gruppen som ibland är mobbade av andra högre poäng d.v.s. mår sämre än gruppen som aldrig är mobbad på 77 av 80 påståenden. Tankeväckande är, att de som ibland/ofta/alltid är mobbade även i större utsträckning än de som aldrig är mobbade säger sig mobba andra. Men de som är mobbade får även högre poäng på andra påståenden på skalan för normbrytande beteende jämfört med dem som aldrig är mobbade. Således får de högre poäng på påståenden som ”Jag gör brottsliga saker”, ”Jag gör elaka saker”, Jag tycker om att vara elak mot andra”, ”Jag ljugar” och ”Jag är taskig mot andra”.

Att ilskenivån är högre skulle man vilja förklara med att den som blir utsatt känner både ilska och frustration men det är oroväckande om det samtidigt leder till en ökad benägenhet att bryta mot samhällets normer för hur man bör vara mot andra. En vedertagen sanning förefaller vara att övergrepp leder till övergrepp och då skulle en så stor grupp som 12 procent av eleverna vara i farozonen.

Det finns alltid en risk med fakta i form av siffror. Man tror sig hitta sanningen. Vetenskapligt finns skillnader endast om de är statistiskt signifikanta. Jag skulle vilja pröva hypotesen att tendenser också bildar en sanning och att de som säger sig ofta/alltid vara mobbade av andra verkligen också är det. I de flesta fall, men inte alla, är de här barnen då mer ängsliga, mer deprimerade och ilska och har en lägre självbild än de som aldrig är mobbade. Orsaken vet vi inget om. För den gruppen är mobbningen ett

verkligt och påtagligt problem. För gruppen som ibland uppger sig vara mobbade vill jag tänka i termer av ökad sensitivitet och uppmärksamhet på egna känslor och upplevelser. Att det hos de barnen kanske finns en ökad tendens till skörhet och känsla av utsatthet och att de reagerar nyanserat på både vad de själva gör och på vad andra gör mot dem. Det skulle kunna förklara varför de både känner sig mobbade och oftare upplever sig vara mobbare. Den ökade skörhet som beskrivits finnas hos barn i 9-10 årsåldern förefaller stödja den här hypotesen eftersom det är i den åldern som det finns en ökad känsla för att vara mobbad och inte efterfrågad i kamratsammanhang.

Lite lättsinnigt pratar vi inom elevvården om två kategorier elever: de som är problem och ställer till det för sig själva, sina kamrater och skolsystemet och de som har problem och söker stöd och hjälp av elevvårdens personal. Nedskärningarna inom elevvården av skolpsykologer och skolkuratorer har i första hand drabbat den senare kategorin av elever och det har troligen ökat belastningen på våra barn- och ungdomspsykiatriska mottagningar.

Mobbning är ett signalbegrepp som väcker starka känslor och utlöser ofta kraftiga reaktioner med varierande grad av nyanser. Om alla elever som känner sig utsatta för mobbning skulle omfattas av skolministerns lagförslag och kräva åtgärder från skolan att inte behöva känna sig mobbad så måste det rimligen framställas någon form av bevismaterial för att mobbning förekommit och att det inte handlar enbart om en känsla av att inte få vara med i en kamratgrupp. Ord är viktiga. Vi måste skilja på att inte få hjälp och att den hjälp man får kanske inte avskaffar problemet. Och härtill kan finnas mängder av orsaker. Och alla ligger inte hos den ansvarige huvudmannen. Om endast 1 procent av skoleleverna skulle få skolverkets hjälp med skadeståndstalan i domstol så får vi ytterligare 12000 rättegångar i Sverige.

I stället för att stärka lagföringsmöjligheterna för en liten grupp elever och öka antalet jurister specialiserade på mobbning så önskar jag att skolministern tillsammans med folkhälsoministern förstärkte möjligheterna att hjälpa den stora gruppen elever med social och emotionell problematik genom en ökad satsning på skolans elevvårdspersonal.

V

Jag tycker aldrig om min kropp

Vilka konsekvenser har det om man som flicka har en negativ uppfattning om sin kropp? Vår studie visar att det är mycket allvarligt med svåra konsekvenser och att det finns ett starkt samband mellan negativ kroppsuppfattning och depression.

I årets studie har vi bland annat koncentrerat oss på flickors kroppsuppfattning. Ett av påståendena i självbildsskalan är ”Jag tycker om min kropp”. Ingen definition ges av kropp eller vad ”tycker om” står för och det ges heller ingen anvisning till frekvensvalen utan det är helt och hållet upp till varje elev att ta ställning till påståendet ur sitt eget perspektiv och grundat på sin egen känsla.

Vi har valt att jämföra de elever som svarat att de aldrig tycker om sin kropp med dem som svarat att de ibland/ofta/alltid tycker om sin kropp. Personligen tycker jag, att om man endast ibland tycker om sin kropp så har man placerat sig på den negativa sidan men just i den här studien var vi intresserade av de flickor som svarat aldrig på påståendet.

Det är tre gånger så vanligt att flickor svarar aldrig på det påståendet som att pojkar gör det. 5 procent av pojkarna svarar aldrig mot 15 procent av flickorna. Siffrorna varierar relativt kraftigt mellan årskurserna.

Hur mår då de flickor som aldrig tycker om sin kropp? I PsykologiFörlagets normtabeller finns cut-off gränser som visar om man tillhör de 10 procent som mår sämst beträffande ångest, depression, har mest ilska eller normbrytande beteende. Generellt gäller att flickor måste må lite sämre än pojkar för att nå

över cut off gränsen. De 15 procent av flickorna som uppger att de aldrig tycker om sin kropp är klart överrepresenterade i både ångestskalan och depressionsskalan och utgör 38 procent av de flickor som når över cut off gränsen på ångestskalan och 50 procent av dem som når över gränsen på depressionsskalan.

På de flesta påståenden på ångestskalan är det 5-6 procent av flickorna som ibland/ofta/alltid tycker om sin kropp som svarat ofta/alltid på något påstående på depressionsskalan. Ofta/alltid betraktas som olika grader av avvikelse på ångestskalan, depressionsskala, ilskeskalen och skalan för normbrytande beteende. På självbildsskalan gäller det motsatta dvs att ofta/alltid är det normala svaret.

Depressionsskalan har sex nyckelitem. 36 procent av flickorna i aldrig-gruppen anser sig ofta/alltid ha ett dåligt liv jämfört med 5 procent i jämförelsegruppen. På påståendet "Jag känner mig misslyckad" har skillnaden mellan grupperna ökat. Jämförelsegruppen ligger kvar på föregående nivå medan 43 procent i aldrig-gruppen svarat att de ofta eller alltid känner sig misslyckade. Var fjärde flicka i gruppen som aldrig tycker om sin kropp känner sig heller inte omtyckt. Över hälften av flickorna i den gruppen tycker ofta eller alltid illa om sig själv. Det är fem gånger vanligare att framtiden känns hopplös för flickorna i aldriggruppen än för de flickor som i varje fall ibland tycker om sin kropp. Hela 37 procent av flickorna i aldrig-gruppen känner att det ofta eller alltid känns som det skulle vara bättre om hon inte fanns.

Ilsknivån är också klart högre i denna grupp. Man känner sig oftare nertryckt av andra och ilskan är så stor att det känns om hon skulle explodera. Hon blir oftare arg fast hon inte vill och har svårt att tänka klart då.

På den normbrytande skalan är det små skillnader mellan grupperna förutom på några påståenden. Var femte flicka i gruppen som aldrig tycker om sin kropp funderar ofta eller alltid på att rymma hemifrån mot var trettitredje- 3 procent - i jämförelsegruppen. Dessutom bråkar man mycket mer med och säger fula ord till vuxna.

På självbildsskalan får aldrig-gruppen väsentligt lägre poäng, d.v.s. har klart lägre självbild, på alla påståenden. Medan nästan 60 procent av jämförelsegruppens flickor ofta/alltid känner sig duktiga så gäller detta endast 15 procent av aldrig-gruppen och man tycker sällan att man är lika bra som andra. Bara var fjärde flicka i den gruppen känner sig normal, tycker att hon är en bra människa, gör bra saker och får bra idéer medan detta oftast är tre gånger så vanligt i jämförelsegruppen. 86 procent av flickorna i gruppen som ibland/ofta/alltid tycker om sin kropp är glad att vara den hon är men detta gäller endast 23 procent av flickorna i den grupp som aldrig tycker om sin kropp.

När det gäller alkohol, narkotika och tobak är de här flickorna proportionellt överrepresenterade ifråga om rökning men på frågan "Brukar Du dricka folköl" svarar två tredjedelar av flickorna i båda grupperna nej. Men bland dem som dricker folköl är det betydligt vanligare att man dricker fler öl vid varje konsumtionstillfälle i gruppen som aldrig tycker om sin kropp. Berusningssyftet är tydligare i den gruppen. Annan alkoholkonsumtion än folköl är vanligare i aldrig-gruppen än i jämförelsegruppen. Att sniffa eller att använda narkotika är ovanligt bland Säfles skolelever, men på frågan om man någon gång haft möjlighet att pröva narkotika så är det vanligare att flickorna i aldrig-gruppen har haft den möjligheten än flickorna i jämförelsegruppen.

Flickorna i aldrig-gruppen tycks ha lite mer passiva eller individuella intressen än jämförelsegruppen. Dels så är det vanligare att man tillbringar mer än 3 timmar/dag framför TV: n, chattar eller surfar på internet och samtidigt är man mindre aktiv i idrottsklubb eller motionsanläggning. Även vardagsmotion minst en halvtimme varje dag är ovanligare i aldrig-gruppen. Vi har också frågat flickorna hur de mått psykiskt de senaste 14 dagarna. Två tredjedelar av de som mått dåligt/mycket dåligt tillhör gruppen som aldrig tycker om sin kropp trots av de endast utgör en fjärdedel av hela flickgruppen.

Vi ser att 8 procent av flickorna i 9-10 års åldern svarar aldrig på frågan om de tycker om sin kropp. Betyder det svaret samma sak när en flicka i 15-årsåldern svarar aldrig? Om jag tycker illa om mig själv, min kropp och ständigt känner mig dum och misslyckad - vilka konsekvenser får det då för mina relationer till mina medmänniskor? Leder det till självdestruktivitet? Att man skär sig? Att man inte anser sig vara värd att ha framgång? Om man tycker sig vara mindre värd kanske man tar på sig en del av skulden när man utsätts för övergrepp? Öppnar det för prostitution? Hur förhindrar man att det uppstår en negativ spiral där samma mönster överförs till de här flickornas barn?

Kroppsuppfattning har stor betydelse för vilken bild man har av sig själv. Amerikanska studier har belyst sambandet mellan negativ kroppsuppfattning och depressioner. Flickor verkar vara en extra utsatt grupp där de utsätts för ett ryck att vara smala och sedan införlivar smalhet som sitt eget ideal och samtidigt en rädsla för att vara överviktig. När vi i vår studie ber eleverna ta ställning till påståendet ”jag tycker om min kropp” vet vi inte vad de egentligen lägger in för individuella betydelser i sina svar, men gruppen som svarat att de aldrig tycker om sin kropp skiljer sig på ett negativt sätt från de andra flickorna. Menar de det yttre skalet eller tänker de även på hjärnan och hur andra inre organ fungerar? Handlar det om flickor med övervikt eller symboliserar kroppen helt enkelt ett psykiskt tillstånd? Finns det hos den här gruppen flickor en större rädsla för att inte duga, att inte räkna till, att avvika från mängden? Är just de här flickorna fullproppade med massmediernas bilder av skönhetsideal och är det de här som inte kunnat värja sig eftersom just de kommit till korta i idealbilden? Är rädsla för övervikt mer kritiskt för det psykiska välbefinnandet än övervikt i sig? Vi vet inte om det handlar om vikt eller utseende över huvud taget. Tidningar som vänder sig till flickor har påfallande många artiklar om hur de ska ändra på diverse kroppsdelar för att duga. Banta, plocka ögonbryn, raka, sminka, färga o.s.v. Samtidigt som de uppmanas att vara sig själv ska de ändra på sig. De dubbla budskapen ökar osäkerheten hos flickor med låg självkänsla. Det finns mängder av frågor som inte besvaras och jag misstänker att schablonsvaren inte ger en tillräcklig förklaring. Det behövs uppenbarligen en hel del forskning på det här området för att kunna ge svar på varför 15 procent av flickorna mår så extremt dåligt och varför det är just flickor. De pojkar som svarat att de aldrig tycker om sin kropp skiljer sig inte i psykiskt välbefinnande från övriga pojkguppen.

Är elevstödspersonalen utbildad att ta hand om psykisk problematik? Genom att ställa några frågor finner vi de elever som verkligen har det psykiskt svårt: ”Är det någon i Din familj som dricker för mycket?” Skolkar Du? ”Tycker Du om Din kropp?” Skolans elevstödspersonal bör ha förutsättningar för att tidigt fånga upp elever med en psykisk och social problematik men på de flesta håll torde överbelastning beroende på underbemanning göra att stödet till eleverna blir otillräckligt. Om motsvarande resultat rapporteras från andra kommuner så är det uppenbart att det inte bara är i Säffle det inte gjorts tillräckligt för elever med svåra problem. Hur klarar skolans elevstödspersonal det stora antalet elever med ångest och depressioner? Ser skolans idrottslärare de elever som aldrig tycker om sin kropp och är idrotten ett ämne som skulle kunna hjälpa de här flickorna till en positiv kroppsuppfattning? Är det ett fysiskt problem eller ett primärt psykiskt problem som ger sekundära fysiska följder? Vilken hjälp söker de här flickorna och vad kan skolan ge dem?

En god självbild är relaterad till god psykisk hälsa och social anpassning. Vi vet att en depressionsperiod i ungdomen ökar risken mångdubbelt för att utveckla en personlighetsstörning i vuxen ålder. Det behövs verkligen forskning för att förstå den bakomliggande problematiken och för att kunna hjälpa flickorna och minska antalet depressioner knutna till den här problematiken. Folkhälsominister Morgan Johansson är den som skulle kunna ta ett initiativ i denna fråga, som inte bara innebär ett stort psykiskt lidande utan även leder till stora kostnader för samhället i fråga om ökad belastning på våra barn- och ungdomspsykiatriska kliniker, ett ökat behov av stödundervisning i skolan, sämre betyg, svårigheter att bli godkänd i grundskolan och så småningom sjukskrivningar på grund av psykiska problem som ökar bidragsberoendet och försämrar möjligheterna att försörja sig genom arbete.

Slutord

Skolkare är elever i riskzon för kriminalitet och missbruk och mår sämre än övriga elever. För att minska skolket måste man identifiera de här barnen tidigt i skolsystemet och ge dem och deras familjer stöd av skolans elevvårdspersonal och andra viktiga personer i skolan. En förstärkning av elevvårdspersonalen är nödvändig eftersom deras arbetstyngd ständigt ökar. Skolorna måste förstås utarbeta program mot skolk och omedelbart vid frånvaro kontakta elev och föräldrar.

Den här studien har visat att en överväldigande majoritet av våra skolbarn mår bra, men det finns en alldeles för stor andel elever, främst flickor, som mår mycket dåligt psykiskt. Det är uppenbart att det i Säffle inte gjorts tillräckligt för elever med svåra problem. Hur klarar skolans elevstödspersonal det stora antalet elever med ångest och depressioner? Det är ytterst angeläget att det sker en ökad satsning på att få fler skolkuratorer med kompetens på det här området och naturligtvis att man anställer skolpsykolog. När så många flickor mår så dåligt ligger ansvaret på skolans ledning att ge elevstödspersonalen möjligheter att arbeta med de här flickorna. Det är både en resursfråga och en kompetensfråga.

Det känns angeläget framför allt i ett folkhälsoperspektiv att fortsätta med dessa studier som är unika för Sverige. Ingen annan kommun torde ha studerat den psykiska hälsan hos skolelever i sådan omfattning och under så lång tid som Säffle kommun har gjort.

Säffle den 20 augusti 2005

Bengt Holmgren
Leg. psykolog

Säffle UtvecklingsModell
Enbärsvägen 11
661 43 SÄFFLE

Bengt och Birgit Holmgren
Årets Företagare i Säffle 1992!
www.saffleutvecklingsmodell.se

Tel 0533-164 20
Fax 0533-164 30
b.holmgren@sumab.se